

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

В. Л. Шаран

2018 р.

Археологічна практика

ПРОГРАМА

для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань: 01 Освіта / Педагогіка

спеціальності: 014 Середня освіта (Історія)

програму уклад: старший викладач кафедри всесвітньої історії та
спеціальних історичних дисциплін Менько Василь Ігорович

Рецензенти:

кандидат історичних наук, доцент
кафедри історії України
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка
Стецик Ю.О.

кандидат історичних наук, доцент
кафедри історії України Дрогобицького
державного педагогічного
університету імені Івана Франка
Лазурко Л.М.

Затверджено

На засіданні кафедри всесвітньої історії
та спеціальних історичних дисциплін
(протокол № 3 від 27 березня 2018 р.)

Затверджено

На засіданні науково-методичної ради
історичного факультету
(протокол № 4 від 30 квітня 2018 р.)

Затверджено

На засіданні науково-методичної ради
університету
(протокол № 5 від 15 травня 2018 р.)

Затверджено

На засіданні вченої ради університету
(протокол № 7 від 17 травня 2018 р.)

Дрогобич, 2018

Вступ

Професійна підготовка студентів-істориків у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка за освітньою програмою бакалавра передбачає не тільки теоретичну підготовку, а й надбання практичних вмінь та навичок в такій складній й багатогранній діяльності, якою є археологічна і музейна практика.

Навчальна археологічна практика організовується і проводиться кафедрою всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін. Місце практики, склад груп, керівники щорічно визначаються кафедрою і оформляються наказом ректора університету.

Базою практики є Науково-дослідна лабораторія археології та краєзнавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Програма практики є основним навчально-методичним документом для студентів та керівників практики. Програма розроблена згідно «Положення про навчальні практики Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка», затвердженого вченою радою університету 21.04.2011 р., та «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» (затвердженого наказом Міністерства освіти України № 93 від 08.04.1993 р.) зі змінами (наказ № 351 від 20.12.1994 р.) та інших нормативних документів, що регламентують практичну підготовку студентів.

Археологічна практика студентів історичного факультету проводиться після вивчення дисципліни «Археологія».

Набуті студентами під час практики знання і вміння можуть бути використані ними при організації в школі роботи з учнями, у їх подальшій професійній діяльності вчителя загалом.

Матеріали, зібрані під час виконання індивідуальних завдань, зможуть бути використані для підготовки тез доповідей на студентських конференціях, написання статей, а також у роботі над курсовими та магістерськими роботами.

1. Мета і завдання практики

Мета практики визначається відносно до її ролі та місця в учбовому процесі й полягає в надбанні студентами практичного досвіду у галузі археологічної діяльності. Відповідно до мети **основними завданнями** практики є:

- актуалізація та закріплення теоретичних знань, отриманих студентами при вивченні курсу «Археологія»;
- ознайомлення студентів-практикантів із системою функціонування польових археологічних досліджень;
- оволодіння уміннями та навичками з методики польових археологічних досліджень, експозиційної та науково-просвітньої роботи;
- формування вміння роботи з археологічними;
- виховання у студентів дбайливого ставлення до археологічних артефактів, як до національного надбання.

Особливості проходження археологічної практики полягають в тому, що після першого курсу студенти оволодівають **головними практичними навичками**, а саме:

- розпізнання пам'яток археології в полі,
- уміння збирати археологічний матеріал на поверхні,
- зробити найпростішу документацію – фіксувати археологічні об'єкти,
- шифрувати предмети,
- робити візуальні плани-схеми розташування пам'яток,
- фотографувати та малювати артефакти,
- робити інвентарний польовий опис знайдених предметів,
- визначати і описувати артефакти за епохами.

Програма практики є основним учбово-методичним документом для студентів та керівників практики від університету та Бази практики.

2. Організація і керівництво практикою

Керівник практики:

- Проводить зі студентами інструктаж по правилах техніки безпеки, правилах пішохідного руху та користування пасажирським транспортом.
- Планує разом із Basisю практики діяльність студентів на час практики.
- Забезпечує ознайомлення студентів з методикою проведення археологічних досліджень та виконання учбових завдань з практики.
- Проводить підведення підсумків практики.

Студент-практикант:

- Перед початком практики проходить вступний інструктаж по правилах техніки безпеки, протипожежної безпеки та виробничої санітарії, суворо їх дотримуватися під час практики;
- Виконує правила пішоходів під час походів та переходів і правила пасажирів під час поїздки на всіх видах транспорту;
- Знайомиться з метою та завданнями практики;
- Виконує завдання керівника практики;
- Складає звіт про проходження практики.

3. Зміст практики

Археологічну практику повинні пройти усі студенти I-го курсу історичного факультету, оскільки більшість випускників у майбутньому працюватимуть у сільських школах та інших педагогічних установах, де постануть питання визначення археологічних колекцій, зібраних учнями; організація та оформлення шкільних археологічних музеїв, ведення археологічних гуртків. Баз фахової практичної підготовки майбутній учитель не вирішить цих питань.

Перед початком роботи в полі начальник експедиції та відповідальний за практику обов'язково проводять інструктаж – правила поведінки під час розкопок, під час відпочинку, проживання на базі і спілкування з місцевим населенням. Обов'язкові інструктажі ведуться перед проведенням екскурсій, туристичних походів, купання в річці тощо. Відповідальність за проведення практик покладається на керівника практики – викладача кафедри.

Студенти повинні суворо дотримуватись прийнятих правил охорони праці і протипожежної безпеки.

Виходячи з конкретних умов та стану здоров'я студентів, та форми навчання практика проводиться у таких можливих видах:

- безпосередня участь студентів у роботі однієї з археологічних експедицій;
- візуальне ознайомлення студентів з археологічними пам'ятками та їх відповідне опрацювання.
- розвідкові обстеження, облік та картографування, фото- і відео фіксація пам'яток власного населеного пункту та околиць.
- ознайомча практика, що передбачає відвідання студентами музеїв, знайомство з історією їх створення, з основними напрямками роботи в музеї, з принципами побудови музейної експозиції, тематикою екскурсій;
- студентам заочної форми навчання визначаються індивідуальні завдання на основі яких і виставляється залік.

Під час проходження практики студенти-практиканти виконують завдання в залежності від конкретних умов та порядку проходження навчальної практики. При навчальних заняттях та екскурсіях – це теоретичні знання, необхідні при використанні археологічних матеріалів у подальшому навчальному процесі. При роботі на Базі практики – практичні навички проведення польових археологічних досліджень. У складі археологічної експедиції Базі практики студенти-практиканти можуть працювати різноробочими, а при відповідному рішенні керівника експедиції – лаборантами, виконувати індивідуальні завдання керівництва Базі практики.

Студенти-практиканти зобов'язані суворо виконувати правила охорони праці і протипожежної безпеки, техніки безпеки з обов'язковим проходженням ними інструктажів (вступного і на кожному конкретному місці праці).

4. Індивідуальні завдання

Під час проходження археологічної практики з метою активізації діяльності студентів, розширення їх світогляду, підвищення ініціативи, надання практиці більш конкретного і цілеспрямованого характеру, а також форми навчання передбачено виконання кожним студентом одного або двох індивідуальних завдань. Це дає змогу набутися умінь і навиків самостійного розв'язання виробничих, наукових чи організаційних завдань.

Індивідуальні завдання формуються відповідно вимог навчальних програм з курсів, вони визначають конкретні напрямки діяльності студента під час практики – як ті, що виконуються ним особисто, так і у складі групи.

Під час археологічної практики студент повинен виконати наступні завдання індивідуального характеру:

- археологічні обстеження місцевості навколо свого місця проживання (якщо студент мешкає в селі);
- вивчення топоніміки краю, збір усних повідомлень про які-небудь знахідки старовини на поверхні;
- опис топографічних та геоморфологічних особливостей мікро регіону із зазначенням пам'яток археології тієї чи іншої доби;
- самостійні розчищення окремих археологічних об'єктів на пам'ятці, як от вогнищ, печей, господарських ям, простих житлових споруд;
- опис якоїсь колекції археологічних артефактів з об'єкту чи з культурного шару – кераміки, кам'яних чи бронзових речей, виробів з кістки тощо;
- класифікація масових решток, як от крем'яних чи керамічних виробів.

Результати виконання індивідуальних завдань практики фіксуються у щоденнику практиканта і обов'язково повинні бути відображені у звіті.

Пропонований типовий перелік індивідуальних завдань може бути конкретизований і уточнений під час проходження практики. Матеріали, отримані студентом під час виконання ним індивідуального завдання,

можуть бути використані при написанні курсової або магістерської роботи, для підготовки наукової публікації, доповіді, реферативного повідомлення, виступу на науковій конференції.

5. Форми та методи контролю

До відома студентів доводиться інформація про необхідність дотримання на базах практики режиму праці, правил ведення поточних записів та інших правил внутрішнього розпорядку.

Основними формами контролю є:

- облік присутності студентів на базі практики;
- фіксація часу початку і закінчення роботи студента;
- запис про виконаний об'єм роботи впродовж кожного дня практики(здійснюється студентом у щоденнику практики);
- перевірка керівником виконання кожним студентом, зокрема, і групою в цілому завдань практики(здійснюється керівником і в обов'язковому порядку після завершення практики);
- захист студентом-практикантом звіту про проходження практики.

Здійснення контролю за проходженням студентами практики повинно сприяти її чіткому проведенню, забезпеченню досягнення мети і завдань програми практичного курсу з визначених навчальних дисциплін. Він є складовою частиною процесу формування у студентів навиків самоорганізації праці, самоконтролю.

6. Вимоги до звіту

Звіт виконується кожним студентом індивідуально, перевіряється і затверджується керівником практики від навчального закладу і Базы практики. В окремих випадках короткий звіт може подаватись у «Робочому зошиті»:керівники практики, завдання, отримані студентом в часі практики, хід їх виконання та результати. При виконанні завдання, виданого на групу (підгрупу) студентів, звіт по ньому подається окремо із вказаними прізвищами виконавців, а в індивідуальний звіт студента вноситься короткий опис роботи із вказаним індивідуальним внеском у виконання завдання.

За підсумками проходження практики студенти подають керівнику від університету такі документи:

- звіт про проходження археологічної практики;
- щоденник практиканта.

Для оформлення документації студенту відводиться останній день практики.

Звітний документ оформляється від руки. Він повинен мати наскрізну нумерацію сторінок. Аркуші звіту повинні бути зшиті і подаватись у папці-зшивачі. У звіті повинна бути коротко і конкретно описана робота, особисто виконана студентом.

Звіт включає в себе два основні розділи:

1. Графік проходження практики, складений відповідно до специфіки напрямків роботи.
2. Індивідуальне завдання.

Крім описового матеріалу, до звіту можуть додаватися графічні або фото- додатки.

Усі перелічені документи, відповідно оформлені і засвідчені, подаються студентом на наступний день після завершення практики керівнику.

Звітна документація перевіряється і затверджується керівником та зберігається на відповідній кафедрі впродовж одного року. Керівник приймає необхідну документацію на підсумковій нараді за результатами практики.

7. Підведення підсумків практики

Підсумки археологічної практики підводяться у процесі складання студентом заліку. Результати складання заліку з практики заносяться в екзаменаційну відомість, проставляються в заліковій книжці студента.

Студент, який грубо порушив Правила безпеки, здійснив дії які загрожують життю оточуючих тощо, не виконав програму практики чи не з'явився на практику, отримав незадовільний відгук на Базі практики або незадовільну оцінку при складанні заліку, направляється на практику повторно або відраховується з числа студентів навчального закладу. У

випадку незадовільної оцінки однієї із практик загальна оцінка за практику також визначається, як «незадовільно».

Керівник практики у встановленому порядку інформує адміністрацію навчального закладу, деканат історичного факультету щодо фактичних термінів початку і закінчення практики, складу груп студентів, які направляються на практику, список студентів, які пройшли чи не пройшли практику, та з інших питань організації і проведення практики.

Максимальна кількість балів за проходження археологічної і музейної практики становить 100 балів.

Бали виставляються наступним чином:

№	Вид роботи	Мак. бал.
1	Стаціонарні археологічні дослідження	40
2	Ведення польової документації та щоденника	10
3	Опис археологічної пам'ятки (згідно методичних розробок)	10
4	Індивідуальне завдання	40
	Всього балів	100

Оцінювання досягнутих успіхів за семестр проводиться в системі оцінювання університету, після чого переводиться в національну шкалу оцінювання та шкалу ECTS відповідно до таблиці:

Шкала оцінювання університету (в балах)	Національна шкала оцінювання	Оцінка з заліку	Шкала ECTS		
			Сумарна модульна оцінка (в балах)	Оцінка за шкалою ECTS	Визначення
90-100	"відмінно"	"зараховано"	90-100	A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
75-89	"добре"		82-89	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками
			75-81	C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок
60-74	"задовільно"		67-74	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків

			60-66	Е	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії
0-59	"незадовільно"	"незараховано"	35-59	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як отримати залік
			0-34	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота

8. Рекомендована література

Під час практики студенти обов'язково повинні використовувати різні навчальні посібники, словники, довідники, особливо ті, що стосуються методики археологічних досліджень, пояснення особливостей геологічної будови, рельєфу, закономірностей природи – розвитку фауни і флори у стародавні часи і сьогодні, а також літературу із музеєзнавства.

подаємо список лише найважливіших посібників та словників, що можуть бути використані під час проведення археологічної і музейної практики.

1. Авдусин Д. А. Основы археологии: Учеб.для вузов по спец. «История». / Д.А.Авдусин. – Москва: Высш. школа, 1989. – 335 с.
2. Авдусин Д. А. Полевая археология СССР. Учеб.пособ. / Д.А.Авдусин. – Москва: Высш. школа, 1980. – 335 с.
3. Археологія України: курс лекцій: Навчальний посібник для студ. іст. спец. вищ. навч. закладів / За ред. Л.Л. Залізняка. - Київ :Либідь, 2005. - 504 с.
4. Брей У., Трамп Д. Археологический словарь: Пер. с англ. / У. Брей, Д. Трамп. – М.: Прогресс, 2007. – 368 с., ил.
5. Бунятян К. П. Давнє населення України / К.П.Бунятян. – Київ: «Либідь», 1999. – 228 с.
6. Винокур І. С., Археологія України: навчальний посібник для студ. іст. фак-тівун-тів і пед. ін-тів / І. С. Винокур, Д. Я. Телегін ; ред. Л. Л. Сісіна. – Київ: Вища школа, 1994. - 318 с.
7. Винокур І. С., Телегін Д. Я. Археологія України [Текст] : підручник для студ. іст. спец. вищ. навч. закладів / І. С. Винокур, Д. Я. - 2-ге вид., доп. і перероб. - Тернопіль :Навчальна книга - Богдан, 2005. - 480 с.
8. Горохівський П.І.Археологія: Навчально-методичний посібник для студентів денної та заочної форми навчання. / П.І.Горохівський. Умань.: ПП Жовтий О.О., 2014. – 132 с.
9. Залізник Л.Л. Нариси стародавньої історії України / Л.Л.Залізник. – Київ, «Абрис», 1994. – 255 с.
- 10.Залізник Л.Л. Первісна історія України / Л.Л.Залізник. – Київ:Вища школа. 1999. – 263 с.
- 11.Станко В.Н., Гладких М.І., Сегеда С.П. Історія первісного суспільства. / В.Н.Станко, М.І.Гладких, С.П.Середа. – Київ, Либідь». 1999. – 239 с.
- 12.Толочко П. П., Козак Д.Н. Давня історія України: у 2-х кн. / П.П.Толочко, Д.Н.Козак. – Київ, «Либідь». –1995. – 248 с.

Інтернетресурси:

1. Інститут археології НАН України - <http://www.iananu.kiev.ua/>
2. Археологія Середньої Наддніпрянщини - <http://www.arheolog-ck.ru/>
3. Відкрита бібліотека з археології - <http://www.archaeology.ru/>
4. Періодичні видання з археології - <http://www.vgosau.kiev.ua>